

Otpis potraživanja od kupaca

Neven Baica, mag. oec.

Potraživanje od kupaca je imovinska stavka kod koje barem jednom godišnje treba procjenjivati sigurnost naplate na temelju čega se donose i odluke o otpisu, odnosno o vrijednosnom usklađivanju. U ovom članku pojašnjavamo računovodstvena pravila priznavanja rashoda od vrijednosnog usklađivanja potraživanja, prikazujemo načine njegova evidentiranja, te pojašnjavamo njihov porezni tretman

1. Uvod

Da bi financijski izvještaji bili ispravno prezentirani potrebno je dosljedno primjenjivati odredbe računovodstvenih standarda. No, nerijetko upravo dosljednosti manjka kada se radi o potraživanjima od kupaca. Stavke potraživanja od kupaca često se prenose iz jedne poslovne godine u drugu, pa i nakon proteka rokova zastare, posve zaboravljene, bilo slučajno ili namjerno.

Prema točki HSFI-a 11.30, poduzetnik je dužan na svaki datum bilance **procijeniti postoji li objektivan dokaz o umanjenju vrijednosti pojedinog potraživanja**. U slijedećoj točki HSFI daje pojašnjenje kada se smatra da postoji objektivan dokaz o umanjenju, a među njima navedeno je i nepoštivanje ugovora poput nepodmirenja obveza ili zakašnjenja plaćanja.

Dakle, već samo zakašnjenje plaćanja dostatan je razlog da se krene u postupak umanjenja vrijednosti potraživanja, pa bi u današnjim uvjetima značajne nelikvidnosti i kroničnih problema sa naplatom, umanjenja iz tih pobuda trebala biti česta pojava.

U ovom članku dajemo pravni okvir za primjenu različitih metoda vrijednosnog usklađenja, te ukratko obrazložimo učinke izbora određene metode.

1.1. Osnovno o potraživanjima

Potraživanja su imovinska stavka čija su računovodstvena pravila propisana **Hrvatskim standardom financijskog izvještavanja**¹ (u nastavku HSFI) **11 - Potraživanja**. Točkom HSFI-a 11.4 definiran je pojam potraživanja:

"Potraživanja su, na temelju obvezno pravnih i drugih osnova, zasnovana prava potraživati od dužnika plaćanje duga, isporuku usluga ili pružanje usluga.

Potraživanja su nederivativna financijska imovina s fiksnim ili utvrdivim plaćanjima koja ne kotiraju na aktivnom tržištu. Potraživanja ne uključuju financijsku imovinu:

- koju poduzetnik namjerava prodati odmah ili u bliskoj budućnosti, koja će biti svrstana u imovinu namijenjenu trgovanju, i one koju je poduzetnik kod početnog priznavanja predodredio za iskazivanje po fer vrijednost kroz dobit ili gubitak,*
- koju poduzetnik kod početnog priznavanja predodredio kao raspoloživu za prodaju, ili*
- kod koje imatelj možda neće nadoknaditi gotovo svo početno ulaganje, iz razloga koji nije pogoršanje kvalitete kredita, i koja se treba svrstati u raspoloživu za prodaju.*

Udjel stečen u grupi imovine koja nije potraživanje (na primjer, udjel u zajedničkom investicijskom ili sličnom fondu) ne predstavlja potraživanje."

Potraživanja mogu biti kratkotrajna ili dugotrajna. Točkom HSFI-a 1.12 i 1.13. propisano je da se **kratkotrajnom imovinom smatra imovina koja ispunjava sljedeće uvjete:**

- očekuje se da će se realizirati ili se drže za prodaju ili potrošnju u redovnom tijeku poslovanja,
- primarno se drži za trgovanje,
- očekuje se da će se realizirati unutar dvanaest mjeseci od datuma bilance,
- novac ili novčani ekvivalent, osim ako mu je ograničena mogućnost razmjene ili uporabe za podmirivanje obveza za razdoblje od najmanje dvanaest mjeseci od datuma bilance.

1.2. Priznavanje i mjerenje

Priznavanje potraživanja s osnove prodaje roba i usluga u direktnoj je vezi s ostvarivanjem prihoda od prodaje. U ovom poglavlju obradit

1 Nar. nov., br. 86/2015

ćemo ukratko računovodstvena pravila priznavanja potraživanja ali i pravila priznavanja prihoda od prodaje.

Prema točki HSFI-a 11.21 i 11.22. **potraživanja se priznaju kao imovina** kad ona udovoljavaju definiciji imovine. Poduzetnik će priznati potraživanja u svojoj bilanci samo i isključivo kada poduzetnik postaje jedna od ugovornih strana na koju se primjenjuju ugovorni uvjeti. **Potraživanja se početno mjere po fer vrijednosti.**

Definicije
Imovina – resurs koji kontrolira poduzetnik kao rezultat prošlih događaja i od kojeg se očekuje priljev budućih ekonomskih koristi kod poduzetnika (HSFI 11.3).
Fer vrijednost – cijena koju bi trebalo primiti za prodanu imovinu ili platiti za podmirenje obveze u uobičajenoj transakciji između sudionika na tržištu na dan mjerenja vrijednosti (HSFI 11.5).

Točkom HSFI-a 15.23. propisano je da se **prihod priznaje kada je vjerojatno da će buduće ekonomske koristi ulaziti kod poduzetnika i kada se koristi mogu pouzdano izmjeriti.**

Priznavanje prihoda od prodaje propisuje točka HSFI-a 15.24. Prema navedenoj odredbi prihod od prodaje proizvoda priznaje se kada su ispunjeni svi sljedeći uvjeti:

- poduzetnik je prenio na kupca značajne rizike i koristi od vlasništva nad proizvodima uključivo i robu,
- poduzetnik ne zadržava stalno sudjelovanje u upravljanju, do stupnja koji se obično povezuje s vlasništvom ni učinkovitu kontrolu nad prodanim proizvodima i robom,
- iznos prihoda može se pouzdano izmjeriti,
- vjerojatno je da će ekonomske koristi povezane s transakcijom u svezi prodaje proizvoda pritićati kod poduzetnika, i
- troškovi, koji su nastali ili će nastati transakcijom u svezi prodaje proizvoda mogu se pouzdano izmjeriti.

Iz svega navedenog vidljivo je da se i potraživanja za isporuke dobara i usluga, i s njom povezana stavka prihoda od prodaje priznaju neovisno o tome da li su potraživanja naplaćena, čim su zadovoljeni gore navedeni uvjeti. Takav model priznavanja prihoda nazivamo modelom fakturirane realizacije.

istićemo...

Prihodi od prodaje priznaju se po načelu fakturirane realizacije, što znači u razdoblju u kojem je obavljena isporuka dobra ili usluge, neovisno o tome kada će izvršiti naplata.

U nastavku dajemo jednostavan primjer evidentiranja potraživanja za prodanu robu trgovine na veliko.

Primjer 1. Knjiženje potraživanja za prodanu robu

Društvo Les d.o.o. prodalo je robu kupcu TDS d.o.o.

- Društvo Les d.o.o. ispostavilo je račun kupcu koji iznosi 2.500,00 kn (od toga PDV 500,00 kn).
- Razdužena je zaliha za prodanu robu. Nabavna vrijednost prodane robe iznosi 1.300,00 kn.
- Kupac TDS d.o.o. je platio robu doznakom na žiro račun 2.500,00 kn.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Račun za isporučenu robu Potraživanje od kupaca	2.500,00	1200	-
	■ prihodi od prodaje robe	2.000,00	-	7560
	■ obveza za PDV	500,00		260030
2.	Razduženje zaliha za prodanu robu	1.300,00	6600	710
3.	Potraživanje za prodanu robu naplaćeno	2.500,00	1000	1200

1.3. Potraživanja i prihod budućeg razdoblja

Obzirom da odredbe HSFI-a u vezi priznavanja potraživanja nisu jednoznačne onim za priznavanje prihoda u praksi mogu nastati slučajevi kada se po istoj transakciji ne priznaje isti iznos potraživanja i prihoda. Jednostavan primjer možemo naći u slučaju kada se unaprijed zaračunava kontinuirana usluga poput najma poslovnog prostora.

Primjer 2. Zaračunavanje najma za poslovni prostor

Trgovačko društvo FGU d.o.o. daje u najam poslovni prostor trgovačkom društvu PiH d.o.o. Ugovor o najmu precizira da se prostor unajmljuje za razdoblje od listopada 2016. do travnja 2017. Mjesečni najam iznosi **5.000,00** kuna (od toga PDV 1.000 kuna)

- Ispostavljen je račun za najam poslovnog prostora za 6 mjeseci najma u ukupnom iznosu **30.000,00** (od toga PDV **6.000,00**) kuna. Na 2016. odnosi se 2/6 prihoda (**8.000,00**), što znači da se 4/6 iznosa prihoda evidentira na vremenska razgraničenja (**16.000,00** kn).
- Račun je u cijelosti naplaćen 30. prosinca 2016.
- U 2017. godini ukinuto je vremensko razgraničenje i evidentirano je 4/6 iznosa najma kao prihod.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
Knjiženje u 2016. godini:				
1.	Ispostavljen račun za najam			
	■ potraživanje od kupaca	30.000,00	1200	
	■ obveza za PDV	6.000,00		260030
	■ prihodi od najma	8.000,00		7522
	■ obračunati prihodi budućeg razdoblja	16.000,00		296
2.	Najmodavac uplatio najamninu	30.000,00	1000	1200
Knjiženje u 2017. godini:				
3.	Ukinuto vremensko razgraničenje na teret prihoda	12.200,00	296	7522

Kada se radi o potraživanju koje se odnosi na buduće razdoblje, potraživanje se priznaje u cijelosti, ali prihod od prodaje potrebno je razgraničiti tako da se priznaje samo onaj dio prihoda koji se odnosi na izvještajno razdoblje, dok dio koji se odnosi na buduće razdoblje treba evidentirati na vremenska razgraničenja kao prihod budućeg razdoblja.

Postupanje s prihodima budućih razdoblja propisano je u **HSFI 14 - Vremenska razgraničenja** o čemu smo pisali u članku "Ra-

čunovodstvo vremenskih razgraničenja - primjena HSFI 14" koji je objavljen u časopisu RiPup 9/2009 str. 20.

1.4. Potraživanja i obveze za primljene predujmove

Ako kupac izvrši plaćanje prije nego je došlo do isporuke govoro o plaćanju predujma. U tom slučaju nisu zadovoljeni uvjeti za priznavanje prihoda i potraživanja. Treba naglasiti da je primatelj predujma dužan izdati račun u razdoblju kada je predujam primio. Navedena obveza propisana je člankom 78. Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 73/13, 99/13, 148/13, 153/13, 143/14 i 115/2016).

Predujmovi imaju isti porezni tretman kao i isporuka na koju se odnose, pa će se na primljeni predujam obračunati PDV u slučaju kada se PDV treba obračunati na buduću isporuku. Račun za primljeni predujam evidentira se samo ukoliko je na njemu obračunat PDV. U takvim slučajevima kada dođe do isporuke i izdavanja računa za isporuku, iznose poreza iskazanih u računu za predujam treba stornirati iz poreznih evidencija i glavne knjige. Zakonom o PDV-u koji je bio na snazi do 30. lipnja 2017. to se radilo temeljem posebnog računa koji se nazivao storno računa za predujam. No, od 1. srpnja 2017. pravila storniranja iznosa PDV-a iskazanog na računu za predujam izmijenjena su, i sada se više ne izdaje poseban dokument, već se obveza storniranja obavlja preko računa za isporuku.

ističemo...

Storno račun za predujam ne izdaje se od 1. srpnja 2013. već se iznosi iskazani na računu za predujam ispravljaju kroz račun za odnosnu isporuku.

Postupanje pri ispravljanju računa za predujam dano je člankom 159. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 79/13, 85/13, 160/13, 35/14, 157/14, 130/15, 1/17 i 41/2017).

Detaljno o predujmovima s primjerima računa za predujam i računa za isporuku u kojem se storniraju iznosi iz računa za predujam, pisali smo u članku "Predujmovi u sustavu PDV-a" objavljenim u RiPup-u br. 10/2013 str. 62. U nastavku dajemo primjer knjiženja primljenog predujma, ispostavljenog računa za predujam te knjiženje računa za isporuku i zatvaranje potraživanja od kupaca s obvezama za primljene predujmove prikazujemo u nastavku.

Primjer 3. - Primljen predujam i obavljena isporuka

- 1) Primljen je predujam od kupca za robu u iznosu 10.000,00 kn.
- 2) Ispostavljen je račun za predujam s iznosom PDV-a 3.240,00 kn.
- 3) Ispostavljen je račun za isporuku u iznosu 16.200,00 kn (s uključenim PDV-om 3.240,00) i storniranim iznosima iz računa za predujam.
- 4) Obavljena je interna kompenzacija - zatvaranje potraživanja od kupaca s obvezom za primljeni predujam.

Objavite svoje financijske izvještaje u RiPup-u

Cijena: 980,00 kn + PDV
Tel.: 01 / 49 21 737

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Primljen predujam od kupca	10.000,00	1000	2590
2.	Ispostavljen je račun za predujam			
	■ umanjenje obveze za primljeni predujam	- 2.000,00	-	2590
	■ obveza za PDV	2.000,00	-	260030
3.	Ispostavljen račun za isporuku	16.200,00	1200	
	■ prihod od prodaje robe	12.960,00		7560
	■ obveza za PDV	3.240,00		260030
	■ storno obveze za PDV po računu za predujam	- 2.000,00		260030
	■ uvećanje obveze za primljeni predujam	2.000,00		2590
4.	Interna kompenzacija - zatvaranje potraživanja s iznosom predujma	10.000,00	1200	2590

2. Analitička evidencija potraživanja od kupaca

Potraživanja od kupaca iskazuju se u glavnoj knjizi. Prema RiPup-ovom kontnom planu potraživanja od kupaca evidentiraju se unutar skupine **12 - Potraživanja od kupaca**. Ova skupina razrađena je na osnovna i analitička konta po kriterijima:

- **po vrsti isporuke** (prodaja robe, usluge, dugotrajne imovine i sl.)
- **po strukturi kupac** (pravna osoba, fizička osoba, kupci u zemlji, kupci u inozemstvu i sl)
- **po načinu prodaje i načinu naplate** (prodaja na kreditne kartice, komisiona prodaja)

No, potreba praćenja potraživanja po svakom pojedinom kupcu stvara potrebu i za dodatnom **analitičkom knjigovodstvenom evidencijom potraživanja od kupaca**². Navedena analitika ustrojava se na način da se svakom kupcu dodjeljuje jedinstvena oznaka (šifra). Analitika kupaca može obuhvaćati praćenje po pojedinom kupcu:

- stanja i promjena u potraživanja,
- datuma nastanka dužničko vjerovničkog odnosa,
- datuma dospjeća potraživanja,
- primljenih predujmova,
- potvrđivanje salda,
- spornih potraživanja te
- ispravka vrijednosti potraživanja.

Analitikom kupaca osiguravaju se podaci za potrebe izvještavanja. Obavljanja revizijskih postupaka, te kontrole i nadzora. Analitička evidencija bitna je i za vođenje poslovne financijske politike, osobito u dijelu komercijalnih poslova i prodajnog sektora.

Kvalitetna analitika kupaca osigurava i kvalitetno praćenje sumnjivih i spornih potraživanja, te omogućuje pravovremeno pokretanja postupaka s ciljem naplate takvih potraživanja.

Da bi financijski izvještaji dali realnu sliku, potrebno je voditi računa i o ispravnosti podataka iskazanih u analitici kupaca, te o usklađenosti analitike kupaca s glavnom knjigom. To znači da prije sastavljanja godišnjih financijskih izvješća u analitičkom knjigovodstvu kupaca treba provesti slijedeća usklađenja:

- a) usklađivanje s glavnom knjigom,
- b) usklađivanje sa stanjem iz godišnjeg popisa potraživanja,
- c) usklađivanje sa kupcima (slanje i potvrđivanje IOS-a).

2 U daljnjem tekstu "analitika kupaca"

Usklađivanje analitičke evidencije kupaca sa glavnom knjigom obavlja se usporedbom iskaza prometa i stanja analitičkih konta sa odgovarajućim kontima glavne knjige. Zbirni dugovni i potražni promet te saldo analitičkih računa kupaca mora odgovarati iznosu iskazanom na skupini **12 - Potraživanja od kupaca**.

Povijesno vođenje analitike kupaca na posebnim kartonskim karticama danas je zamijenjeno elektroničkom verzijom. Analitika kupaca uobičajeno se javlja kao dodatni programski modul koji je izravno povezan s centralnim knjigovodstvenim modulom - glavnom knjiga.

Evidentiranje u modulu analitike kupaca, prenosi se, ili po nalogu, ili automatski u modul glavne knjige, pa bi, usklađenost analitike kupaca i glavne knjige trebala biti neupitna.

Usklađivanje sa stanjem iz godišnjeg popisa potraživanja i usklađivanje sa kupcima postupci su koje uobičajeno obavlja popisna komisija. O obvezi i načinu provođenja popisa potraživanja, te o načinu provođenja navedenih usklađivanja pišemo u poglavlju koje slijedi.

3. Popis potraživanja

Poduzetnici iz članka 4. Zakona o računovodstvu (78/15 i 120/2016) dužni su u određenim slučajevima obaviti popis imovina i obveza, ali obvezno barem jednom tijekom poslovne godine. Navedena obveza propisana je člankom 15. st. 2. Zakona o računovodstvu:

"Poduzetnik je dužan tijekom poslovne godine, a najkasnije s krajem poslovne godine popisati imovinu i obveze i s popisanim stvarnim stanjem uskladiti knjigovodstveno stanje."

Zadnjom izmjenom navedene odredbe jasno je naznačeno da se popis može obaviti bilo kada tijekom godine, a ne samo krajem godine, kako je upućivala prethodna verzija odredbe. Što je popis udaljeniji od tog datuma, to je veća mogućnost nastanka pogrešaka i propusta, pa iz tog razloga nije napuštena uobičajena praksa da se popis obavlja u neposrednoj blizini zadnjeg dana u (poslovnoj) godini.

3.1. Postupak

Usklađivanje sa stvarnim stanjem na dan 31.12. obavljaju popisne komisije na način da u popisne liste potraživanja upisuje podatke iz analitičkih evidencija. Izvješće Komisije treba dati odgovore na slijedeća pitanja:

- Je su li za sva značajna potraživanja postoji pravni temelj nastanka događaja tj. jesu li bazirani na osnovu vjerodostojne dokumentacije?
- Jesu li potraživanja usklađena s kupcem?
- Je li prekoračen rok naplate i za koliko dana?
- Jesu li potraživanja pokrivena instrumentima osiguranja plaćanja i kojim?

Popisna komisija **utvrđuje i starosnu listu potraživanja**, te na temelju nje i drugih pokazatelja, **vrši procjenu naplativosti potraživanja**. Jedan od postupaka koje treba provesti prije procjene naplativosti potraživanja je usklađivanje salda potraživanja sa kupcima, o čemu pišemo u nastavku.

3.2. Usklađivanje sa kupcima – potvrda salda

Odgovara li knjigovodstveno stanje potraživanja stvarnom provjerava se kontrolom dokumentacije koja nam je na raspolaganju (računa, ugovora, otpremnica i sl.). Jedan od načina kako se postupak provjere vjerodostojnosti potraživanja obavlja je usklađivanjem salda potraživanja sa podacima na suprotnoj strani - kod kupaca.

O značaju usklađivanja salda potraživanja od kupaca govori i činjenica da je takvo usklađivanje jedan od općeprihvaćenih revizijskih postupaka

ističemo...

Usklađivanje salda potraživanja sa kupcima obavlja se pomoću dokumenta kojeg nazivamo **Izvod otvorenih stavaka** (u daljnjem tekstu: IOS).

Iz analitičke evidencije kupaca za svakog kupca s kojim želimo uskladiti podatke, izlistavaju se podaci o otvorenim stavkama računa koje kupac nije podmirio. Smatramo uputnim da na svakom IOS-u uz osnovne podatke o kupcu trebaju biti slijedeći podaci po pojedinom neplaćenom računu: broj računa, datum ispostavljanja računa, ukupan iznos računa i nenaplaćeni dio iznosa računa.

U praksi su u upotrebi **dva modela potvrđivanja IOS-a** koje nazivamo:

- pozitivna potvrđivanja IOS-a i
- negativna potvrđivanja IOS-a.

Pozitivna potvrđivanja IOS-a je model potvrđivanja gdje se od kupca zahtijeva da pošalje potvrdu i u slučaju kada se ne slaže s iskazanim stanjima, ali i u slučaju kad je s iskazanim stanjima u potpunosti suglasan. **Negativna potvrđivanja IOS-a** model je kod kojeg od kupca tražimo da reagira samo u slučaju kada se ne slaže sa stanjima iskazanim u IOS-u.

U praksi ova dva modela najčešće se kombiniraju, te se pozitivna potvrđivanja koristi samo za značajne kupce, odnosno značajno visoka salda potraživanja, dok se model negativne potvrđivanja koristi na IOS-ima koji se šalju kupcima s malim iznosom duga.

Ukoliko se kupac slaže s iskazanim iznosima ovjerava IOS potpisom odgovorne osobe na predviđenom mjestu i vraća ga poduzetniku koji ga je poslao. Zaprimitelj IOS s ovjerom kupca, smatra se vjerodostojnom knjigovodstvenom ispravom koja **dokazuje valjanost iskazanog potraživanja te njegove protustavke - iskazanog prihoda od prodaje**.

Potvrda salda potpisana od strane osobe ovlaštene za zastupanje trgovačkog društva može uticati i na zastarni rok potraživanja, o čemu smo pisali u poglavlju ___ ovog članka

U slučaju kada je IOS u cijelosti ili djelomično osporen, kupac na predviđenom mjestu u IOS-u upisuje prigovor u kojem pojašnjava razloge osporavanja pojedinih stanja iskazanih u IOS-u.

Najčešći razlog prigovora su neusklađene stavke potraživanja koje su **posljedica vremenskih razlika** u evidentiranju poslovnih događaja. Tako primjerice roba otpremljena 31.12.2016. biti će kod prodavatelja evidentirana kao potraživanje i prihod u 2016., dok se može dogoditi da je kupac zaprimio nekoliko dana kasnije i evidentira kao obvezu u 2017. No razlozi mogu biti i drugi, što pojašnjavamo u tabelarnom prikazu koji slijedi:

Objavite svoje financijske izvještaje u RiPup-u

Cijena: 980,00 kn + PDV
Tel.: 01 / 49 21 737

Primjeri razloga za prigovor na IOS³

VRSTE RAZLIKE	MOGUĆI UZROK
Kupac nije primio robu	Vremenske razlike Roba isporučena pogrešnom kupcu Faktura poslana pogrešnom kupcu Fiktivni prihod od prodaje
Komitent nije evidentirao plaćanje	Vremenske razlike Plaćanje je knjiženo na pogrešan račun Pronevjera novca
Pogreška u obradi podataka	Netočna količina ili cijena Pogreška prilikom evidencije
Sporni iznosi	Sporna cijena robe Roba ne zadovoljava specifikacije Oštećena roba u prijevozu

3.3. Izvještaj i prijedlog popisne komisije

Zadatke popisne komisije vezane uz potraživanja od kupaca možemo svesti na slijedeće:

- upisati iz analitičkih knjigovodstvenih evidencije u popisne liste podatke o potraživanjima od kupaca u zemlji i inozemstvu a (inozemna potraživanja unose se u kunama i stranoj valuti).
- utvrditi vjerodostojnost iskazanih potraživanja i realnost naplate,
- identificirati zastarjela potraživanja, te
- procijeniti teško naplativa (sumnjiva i sporna) potraživanja.

Sumnjiva i sporna potraživanja popisuju se na zasebne liste, a uz njih se daje prijedlog za vrijednosno usklađenje - ispravak vrijednosti ili otpis, ili za druga postupanja u svrhu osiguranja njihove naplate.

Prijedlozi popisne komisije trebali bi uvažavati knjigovodstvena pravila vezana uz vrijednosno usklađenje i otpis, ali isto tako i ograničenja poreznih pravila kojima je utvrđeno kada se trošak otpisa potraživanja smatra porezno priznatim troškom, a kada ne. Navedenu temu pojašnjavamo u poglavlju koje slijedi.

4. Umanjenje i otpis potraživanja

Umanjenjem potraživanja nastaje rashod, odnosno, prema terminologiji HSFI-a, **gubitak**. Međutim pravila priznavanja rashoda ili gubitka različita su u računovodstvenim u odnosu na porezna pravila. Naime, Zakon o porezu na dobit u pogledu priznavanja rashoda ima jače restriktivne odredbe od računovodstvenih pravila.

4.1. Računovodstvena pravila

U nastavku detaljno obrađujemo računovodstvena pravila priznavanja rashoda, odnosno gubitka, te u posebnom poglavlju razmatra-mo porezna pravila vezana uz porezno priznavanje takvih rashoda.

Kada poduzetnik treba razmotriti otpisivanje, odnosno umanje-nje vrijednosti jasno je propisano točkom HSFI-a 11.30.

ističemo...

Na svaki datum bilance poduzetnik procjenjuje **postoji li objektivan dokaz o umanje-nju vrijednosti** pojedinog potraživanja.

Iz navedenog proizlazi da je za **umanje-nje vrijednosti potraživanja, te iskazivanje gubitka od tog umanje-nja potreban objektivan dokaz**.

Pojašnjenje na koji način se može steći objektivan dokaz dane su odredbama HSFI-a 11.31 i 11.32. Tako se prema navedenim odredbama, **objektivan dokaz** o umanje-nju vrijednosti **proizlazi iz jednog ili više događaja** nastalih nakon početnog priznavanja imovine ("događaj povezan s gubitkom") kada taj događaj (ili događaji) utječe na procijenjene buduće novčane tokove od potraživanja koji mogu biti pouzdano utvrđeni. HSFI ističe da zaseban jasan događaj možda neće biti moguće utvrditi jer umanje-nje vrijednosti **često je uzrokovano učinkom više događaja**. te nabraja da **objektivni dokaz o umanje-nju vrijednosti potraživanja uključuje:**

- a) značajne financijske teškoće dužnika,
- b) nepoštivanje ugovora, poput nepodmirenja obveza ili zakašnjenja plaćanja, ili
- c) zbog nastanka mogućnosti da će dužnik pokrenuti stečajni postupak ili postupak druge financijske reorganizacije.

Navedenim odredbama HSFI-a ističe se i da sam po sebi, **pad kreditnog rejtinga** poduzetnika **nije, sam po sebi, dokaz o umanje-nju vrijednosti**, iako može biti dokaz umanje-nja vrijednosti ako se razmatra zajedno s ostalim raspoloživim informacijama.

Iz svega navedenog jasno je da se od poduzetnika očekuje da na temelju navedenih elemenata izvrši procjenu da li je nastao objektivan dokaz o umanje-nju vrijednosti, te da tu postoji određena sloboda u procjeni. Primjerice i kraće zakašnjenje plaćanja u uređenim i likvidnim gospodarskim sustavima može biti dovoljno da se utvrdi objektivan dokaz o umanje-nju vrijednosti potraživanja. No, obzirom da se hrvatsko gospodarstvo nalazi u priličnom neredu, kašnjenja u plaćanju su redovita pojava i sam po sebi ne bi trebao biti dovoljan dokaz o umanje-nju vrijednosti već bi se trebalo sagledati zajedno s drugim dokazima.

4.1.1. Utvrđivanje vrijednosti umanje-nja potraživanja

Točkom HSFI-a 11.30. propisano je da ako objektivan dokaz postoji, poduzetnik će primijeniti točku 11.33.

*„Ako postoji objektivan dokaz o umanje-nju vrijednosti potraživanja iznos gubitka mjeri se kao **razlika između knjigovodstvene vrijednosti i procijenjenih budućih novčanih tokova**.” (HSFI 11.33)*

Knjigovodstvena vrijednost

Procijenjeni budući novčani tokovi

Kada se radi o potraživanjima koja su prethodno priznata kao prihod, a naknadno dolazi do umanje-nja vrijednosti, umanje-nje se priznaje kao rashod, a ne ispravlja se izvorno priznati prihod (HSFI 11.34). Ovom točkom ističe se da se na potraživanja ne smije primijeniti neto princip iskazivanja rezultata u slučaju kada se rashod od umanje-nja iskazuje u istom razdoblju u kojem je iskazan i prihod.

ističemo...

Rashod se priznaje u računu dobiti i gubitka ako su se potraživanja prestala priznavati zbog nenadoknadivosti ili je njihova vrijednost umanjena (HSFI 11.29).

³ Izvor: Vrijednosno usklađenje i otpis potraživanja od kupaca; autori: Igor Milinović, dipl. oec. Nada Petrović, dipl. oec.; RiPup br. 3/2007 str. 19.

Dakle, računovodstveno, svaki takav otpis potraživanja treba priznati kao rashod.

4.1.2. Metode umanjenja

Točkom HSFI-a 11.33 predviđene su **dvije provedbene metode umanjenja knjigovodstvene vrijednosti potraživanja**:

- direktna metoda ili
- metoda upotrebom odvojenog konta ispravka vrijednosti.

ističemo...

Knjigovodstvena vrijednost potraživanja će se umanjiti direktno ili upotrebom odvojenog konta ispravka vrijednosti. (HSFI 11.33.).

DIREKтна METODA UMANJENJA

120	Potraživanja od kupca	71930	Rashod od vrij. usklađenja kupaca - porezno priznato
So	xxxx	otpis	otpis

Kod metode izravnog otpisa umanjenje potraživanja obavlja se tako da se direktno za iznos sumnjivog iznosa potraživanja umanjuje konto potraživanja od kupaca, te se taj iznos iskazuje kao rashod razdoblja.

INDIREKтна METODA UMANJENJA

(upotreba odvojenog konta ispravka vrijednosti)

120	Potraživanja od kupca		
So	xxxx		
129	Vrijednosno usklađenje potraživanja od kupca	71930	Rashod od vrij. usklađenja kupaca - porezno priznato
		otpis	otpis

Ovom metodom za iznos spornog potraživanja ne umanjuje se sam konto potraživanja, već se na rashode razdoblja ide preko odvojenog konta ispravka vrijednosti.

Premda je i u ovom slučaju iznos bilančne pozicije potraživanja od kupaca umanjen za iznos vrijednosnog usklađenja, na samom kontu potraživanja (konto 120) ostaje iskazana njegova početna knjigovodstvena vrijednost, dok se na kontu vrijednosnog usklađenja (konto 129) vidi za koji iznos je ta knjigovodstvena vrijednost umanjena.

ističemo...

Odredbe HSFI-a ničim ne uvjetuju koji će od navedenih načina poduzetnik koristiti, niti navode kriterije kada bi neka od navedenih metoda bila primjerenija. Stoga poduzetnici imaju potpunu slobodu izbora metode koju će koristiti.

Poduzetnik nije obavezan na sva potraživanja primjenjivati istu metodu umanjenja, pa s tim u vezi, **nije niti nužno da se izbor metode ugrađuje u računovodstvene politike ili donosi odlukom ili nekim drugim internim aktom.**

Smatramo primjerenim da potraživanja, koja poduzetnik želi pratiti umanjuje preko odvojenog konta ispravka vrijednosti.

Osobito se to odnosi na potraživanja za koje postoji mogućnost naplate, odnosno kod kojih se prije zastare namjeravaju poduzeti mjere za osiguranje naplate. Ukoliko bi takva potraživanja bila otpisana izravnom metodom, u idućoj godini takvim potraživanjima nema traga u knjigovodstvenim evidencijama, pa su veće mogućnosti za postupcima u poduzimanju radnji potrebnih za naplatu duga. Tek **kada je izvjesno da do naknadne naplate ne može doći** (primjerice ako je kupac likvidiran), potpuno je **primjereno je upotrijebiti metodu direktnog umanjenja**. Stoga ugrađivanje ovih pravila u interni akt poduzetnika smatramo korisnim uputama osobi koja je odgovorna za vrednovanje i primjenu neke od metoda umanjenja knjigovodstvene vrijednosti potraživanja.

4.2. Porezna pravila

Porezna pravila vrijednosnog usklađenja i otpisa potraživanja dana su člankom 9. Zakona o porezu na dobit (Nar. nov., br. 177/04 - 115/16; u daljnjem tekstu Zakon-D) i člankom 33. Pravilnika o porezu na dobit (Nar. nov., br. 95/05 - 1/17; u daljnjem tekstu: Pravilnik-D). Korisne informacije o primjeni poreznih pravila mogu se naći u *Uputi o sastavljanju i podnošenju porezne prijave obveznika poreza na dobit i obračunavanju poreza na dobit po godišnjem obračunu za 2015. godinu*⁴ (u daljnjem tekstu: *Uputa*), u dijelu koji pojašnjava ispunjavanje rednog broja 20. Obrasca PD.

4.2.1. Privremeno priznati rashodi

Prema članku 9. stavku 1. Zakona-D vrijednosna usklađenja po osnovi ispravka vrijednosti potraživanja od kupaca za isporučena dobra i obavljene usluge, **priznaju se kao rashod ako je od dospjeća potraživanja do kraja poreznog razdoblja proteklo više od 60 dana, a ista nisu naplaćena do petnaestog dana prije dana podnošenja porezne prijave.**

To znači da će u poreznoj prijavi **za 2017. god.** ispravak potraživanja od kupaca biti porezno priznati rashod za ona potraživanja koja su **dospjela do 1. studenog 2017. god.**, a nisu naplaćena 15 dana prije predaje porezne prijave.

Takvo priznavanje ispravka potraživanja je privremeno jer trajni status priznatog ili nepriznatog potraživanja nastaje s danom njegove zastare, a taj status uvjetovan je odredbama Zakona o porezu na dobit.

4.2.2. Trajno priznati rashodi

Osnovni uvjet za priznavanje vrijednosnog usklađenja potraživanja dan je člankom 9. stavkom 2. Zakona o porezu na dobit.

ističemo...

Vrijednosno usklađenje potraživanja priznaje se ako je potraživanje evidentirano u poslovnim knjigama kao prihod i **ako su obavljene sve radnje za osiguranje naplate duga, pažnjom dobrog gospodarstvenika.**

Prema članku 9. stavku 3. Zakona o porezu a dobit i članku 33. stavku 1. Pravilnika o porezu na dobit, **smatra se da su navedene radnje obavljene:**

- ako su potraživanja **utužena** ili se zbog njih vodi ovršni postupak,
- ako su **prijavljena u stečajnom postupku** nad dužnikom,
- ako je postignuta **nagodba s dužnikom**, koji nije fizička osoba ili povezana osoba,

4 Broj klase: 410-01/16-01/81, Uruđbeni broj:513-07-21-01/16-1, Zagreb, 14.01.2016.

- ako je dužnik u postupku sanacije koja se provodi prema odlukama vjerovnika ili državnih tijela,
- ako je donesen pravorijek u zakonski utvrđenom arbitražnom postupku i
- ako je postignuta nagodba u zakonski utvrđenom postupku mirenja.

Navedena odredba pojašnjena je i u Uputi koju u tom dijelu citiramo:

“Smatra se da su obavljene sve radnje za osiguranje naplate duga pažnjom dobrog gospodarstvenika ako su potraživanja utužena prije zastare ili se zbog njih vodi ovršni postupak, ako su prijavljena u stečajnom postupku nad dužnikom ili ako je postignuta nagodba s dužnikom, koji nije fizička osoba ili povezana osoba, u postupku stečaja ili ako je postignuta nagodba s dužnikom koji nije fizička osoba ili povezana osoba, ako je dužnik u postupku sanacije koja se provodi prema odlukama vjerovnika ili državnih tijela, te temeljem pravorijeka donesenog u zakonski utvrđenom arbitražnom postupku i nagodbe u zakonski utvrđenom postupku mirenja.”

Dakle, da bi rashod bio porezno priznat, **utuženje potraživanja potrebno je poduzeti prije zastare**. Navedeno je logično, obzirom da utuženje nema pravnog učinka nakon nastupa zastare, što je ujedno i dokaz da se nije postupilo pažnjom dobrog gospodarstvenika. Uputom je istaknuto i da **rok za podnošenje tužbe nije propisan, što znači da se priznaje tužba podnesena do dana podnošenja porezne prijave, odnosno do roka zastare ako je taj rok prije dana podnošenja porezne prijave**.

4.2.3. Iznimke

Odredbom članka 9. stavka 4. Zakona o porezu na dobit propisana je iznimka prema kojoj je **vrijednosno usklađivanje priznato i u slučaju kada do nastupa zastare nisu poduzete radnje navedene u stavku 3. istog članka**.

ističemo...

Priznaje se otpis potraživanja **od nepovezanih osoba, koja su zastarjela** i koja u svakom pojedinom poreznom razdoblju ne prelaze **5.000,00 kuna** po pojedinom dužniku koji je obveznik poreza na dobit.

Također, priznaje se i otpis zastarjelih potraživanja do 200,00 kuna od nepovezanih fizičkih osoba čiji dug nije nastao po osnovi obavljanja djelatnosti obrta i s obrtom izjednačenih djelatnosti, ako ukupno utvrđeno potraživanje po pojedinoj osobi na zadnji dan poreznog razdoblja ne prelazi taj iznos.

Sukladno čl. 33. st. 1. Pravilnika o porezu na dobit, porezno priznati rashodi otpisa potraživanja koji se odnose na obveznika poreza na dobit, iznos od 5.000,00 kuna godišnje primjenjuje se na sva zastarjela potraživanja i u slučaju kada pojedinačno zastarjelo potraživanje (pojedini račun ili druga isprava koja ima značenje računa) ne glasi na iznos veći od 5.000,00 kuna. Ako su potraživanja zastarjela na temelju više računa koji glase na manji iznos od 5.000,00 kuna po pojedinom dužniku, porezno se priznaje otpis ukupno najviše do 5.000,00 kuna.

Člankom 9. stavcima 5.-6. Zakona o porezu na dobit propisane su i **posebne iznimke koje vrijede za kreditne institucije**. Uputi za 2016. u odnosu na proteklu godinu dodane su i posebnosti u **svezi konverzije kredita prema Zakonu o kreditnim institucijama**

i **konverziji kredita prema Zakonu o potrošačkom kreditiranju** koje se odnose na kreditne institucije.

Člankom 9. stavkom 7. Zakona o porezu na dobit propisana je i iznimka prema kojoj se u porezno priznate rashode uključuje **iznos otpisa potraživanja od nepovezane osobe**, u skladu s kriterijima i postupcima kreditne institucije, **po osnovi odobrenih poduzetničkih kredita, te dospjele kamate iskazane u prihodima do trenutka otpisa** ako je utvrđeno da

- obveze po odobrenim kreditima bitno ugrožavaju razvoj investicijskih projekata ili
- bitno ugrožavaju nastavak poduzetničke aktivnosti, odnosno dovode do prestanka obavljanja djelatnosti.

Uputom je pojašnjeno i **postupanje kod predstečajne nagodbe** gdje se prema članku 85. stavku 4. Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi (Nar. nov., br. 108/12, 144/12, 81/13 i 112/13) i članku 62. Stečajnog zakona (Nar. nov., br. 74/15) **vrijednosna usklađenja** po osnovi ispravka vrijednosti potraživanja utvrđuju kao **porezno priznati** rashod u iznosu otpisa potraživanja **prema nagodbi** odobrenoj u skladu s tim Zakonima. Slijedom navedenoga, **iznos otpisanog potraživanja u postupku predstečajne nagodbe je porezno priznati rashod**.

5. PDV kod otpisa potraživanja od kupaca

Porez na dodanu vrijednost iskazan na računu koji smo poslali kupcu uključuje se u obračun u onom razdoblju oporezivanja u kojem je račun izdan, osim kod primjene oporezivanja prema naplaćenim naknadama. Kod otpisa, odnosno ispravka vrijednosti takvog potraživanja postavlja se pitanje otpisa, odnosno storniranja obveze, odnosno povrata PDV-a uplaćenog po računu izdanom za ispravljeno potraživanje.

U svezi navedenog Zakon o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 73/13- 115/2016) u članku 33. stavku 7. propisuje postupanje u takvom slučaju:

*“Ako se porezna osnovica promijeni naknadno zbog opoziva, različitih vrsta popusta ili nemogućnosti naplate, tada porezni obveznik koji je isporučio dobra ili obavio uslugu **može ispraviti iznos PDV-a ako porezni obveznik kome su isporučena dobra ili obavljene usluge ispravi odbitak pret poreza i o tome pisano izvijesti isporučitelja.**”*

Obveza primitka pisane izmjene naglašena je mišljenjem Ministarstva financija⁵ koji navodi je da se smanjenje porezne osnovice po osnovi naknadnih umanjenja **smije se provesti kod isporučitelja tek nakon ispravka pret poreza kod primatelja o čemu je primatelj obvezan pisano izvijestiti isporučitelja**.

Drugim mišljenjem Ministarstva financija⁶ ističe se da se **takvo umanjenje ne može provesti jednostranim iniciranjem isporučitelja**. Ključni dio ovog mišljenja citiramo:

5 Mišljenje Ministarstva financija “ Porez na dodanu vrijednost – prijevremeni raskid ugovora o leasingu”; Broj klase: 410-19/14-01/461 Urudžbeni broj: 513-07-21-01/14-2 Zagreb, 29.07.2014.

6 Mišljenje Ministarstva financija “ Umanjenje porezne osnovice kod isporučitelja temeljem rješenja trgovačkog suda o odobravanju sklapanja predstečajne nagodbe; Broj klase: 423-08/14-01/71, Urudžbeni broj: 513-07-21-01/14-2 Zagreb, 19.05.2014

“Prema odredbama Zakona i Pravilnika nije dozvoljen jednostrani ispravak porezne obveze zbog nemogućnosti naplate. Porez koji obračuna isporučitelj za primatelja dobra ili usluge – poreznog obveznika predstavlja pretporez koji on odbija od svoje porezne obveze. U skladu s navedenim, ako dođe do ispravka porezne osnovice odnosno obveze poreza zbog nemogućnosti naplate, tada se ispravak može obaviti samo na način da i isporučitelj i primatelj na propisani način i za isti iznos isprave porez odnosno pretporez.

Napominjemo, takav način ispravka pretporeza ne može jednostrano inicirati porezni obveznik koji je isporučio dobra ili usluge, već je potreban obostrani dogovor primatelja i isporučitelja.”

Ukoliko se izjava o ispravku pretporeza dobije u razdoblju kada je donesena i odluka o umanjenju potraživanja tada se konto potraživanja od kupaca (120) umanjuje u bruto iznosu umanjenja, za iznos PDV-a umanjuje se obveza za PDV (260), te se neto iznos potraživanja evidentira na rashodu od vrijednosnog usklađenja potraživanja (719).

No u praksi su rijetki slučajevi da se od kupca promptno dobije izjava o ispravku odbitka pretporeza. U tom slučaju umanjenje obveze za PDV treba iskazati kao prihod. Navedeno pojašnjavamo u nastavku.

Primjer 4. Knjiženje ispravka potraživanja i obveze za PDV

Poduzetnik Bar d.o.o. potražuje iznos od 1.250,00 kn od poduzetnika Lot d.o.o. Zbog poteškoća u poslovanju poduzetnik Lot d.o.o. pokrenuo je predstečajnu nagodbu.

- 1) Poduzetnik Bar d.o.o. dobio je 18. prosinca 2016. rješenje o predstečajnoj nagodbi poduzetnika Lot d.o.o. kojim mu je otpisano 50% potraživanja. Poduzetnik Bar d.o.o. evidentira umanjenje u iznosu od **625,00** (50% od 1.250,00)
- 2) Dana 30. travnja 2017. primljena je izjava od poduzetnika Lot d.o.o. da je u svojim poreznim knjigama u siječnju 2017. umanjio pravo na pretporez za **125,00** kuna. Poduzetnik Bar d.o.o. umanjuje obvezu za PDV u istom iznosu.

Knjiženje kod poduzetnika Bar d.o.o.:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
Knjiženje u prosincu 2016. godini				
1.	Dobiveno rješenje o otpisu 50% potraživanja			
	■ otpis potraživanja (50% od 1.250,00)	625,00	-	1200
	■ vrijednosno usklađenje (porezno priznato)	625,00	71930	-
Knjiženje u travnju 2017. godini				
2.	Primljena izjava o ispravku pretporeza od poduzetnika Lot d.o.o.			
	■ umanjenje obveze za PDV	-125,00		260030
	■ prihod s osnove povrata poreza	125,00		7697

Napomene:

- 1) U knjiženju br. 1. po dobivenom rješenju o predstečajnoj nagodbi poduzetnik Bar d.o.o. otpisuje potraživanje u postotku koji je naveden u rješenju. Radi se o trajno priznatom rashodu. U tom trenutku poduzetnik ne može umanjiti i poreznu obvezu jer nije u posjedu izjave poduzetnika Lot d.o.o. o ispravku odbitka pretporeza u svojim knjigama

- 2) Nakon što je dobio izjavu o odbitku pretporeza poduzetnik Bar d.o.o. smije umanjiti obvezu za PDV, te po toj osnovi evidentira prihod s osnove povrata poreza. Iako je poduzetnik Lot d.o.o. ispravak odbitka pretporeza obavio u siječnju, poduzetnik Bar d.o.o. u tom mjesecu ne umanjuje svoju obvezu za PDV jer tada nije posjedovao izjavu, već u travnju 2017. kada je izjavu zaprimio.

6. Zastara potraživanja

Porezno postupanje s troškovima otpisa odnosno vrijednosnog usklađenja potraživanja usko je vezano s rokovima zastare. Rokovi zastare propisani su odredbama članka 214. do 246. **Zakona o obveznim odnosima** (Nar. nov., br. 35/05, 41/08, 125/11 – Zakon o rokovima ispunjenja novčanih obveza i 78/15); u nastavku teksta: Z00)

6.1. Početak zastare

Tako je člankom 214. Z00-a propisano da **zastarom prestaje pravo zahtijevati ispunjenje obveze**. Zastara nastupa kad protekne zakonom određeno vrijeme u kojem je vjerovnik mogao zahtijevati ispunjenje obveze. Sud se neće obazirati na zastaru ako se dužnik nije na nju pozvao.

Zastara počinje teći:

- **prvog dana poslije dana kad je vjerovnik imao pravo zahtijevati ispunjenje obveze**, ako zakonom za pojedine slučajeve nije što drugo propisano,
- **prvog dana poslije dana kad je dužnik postupio protivno obvezi** - kada se obveza sastoji u tome da se nešto ne učini, da se propusti ili trpi (čl. 215. Z00-a).

Dakle, početak zastare tražbina vezan je za njegovu dospelost odnosno trenutak od kojeg je vjerovnik ovlašten zahtijevati ispunjenje tražbine.

6.2. Prekid zastare

Prema člancima 240. i 241. Z00-a **zastara se prekida u slijedećim slučajevima:**

- **kad dužnik prizna dug** - to može biti izjavom vjerovniku, ali i na posredan način, kao što su davanje otplate, plaćanje kamata, davanje osiguranja
- **podnošenjem tužbe** i svakom drugom vjerovnikovom radnjom poduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim tijelom radi utvrđivanja, osiguranja ili ostvarenja tražbine.

ističemo...

Nakon prekida zastara počinje teći iznova, a vrijeme koje je proteklo prije prekida ne računa se u zakonom određeni rok za zastaru (čl. 245. Z00-a).

U nastavku članka 245. Z00-a pojašnjeni su detalji vezani uz rokove zastare nakon prekida. Tako je navedenom točkom pojašnjeno da zastara prekinuta priznanjem od strane dužnika počinje teći iznova od priznanja. Kad je prekid zastare nastao podnošenjem tužbe ili pozivanjem u zaštitu, ili isticanjem prijeboja tražbine u sporu, odnosno prijavljivanjem tražbine u nekom drugom postupku, zastara počinje teći iznova od dana kad je spor okončan ili završen na neki drugi način. Kad je prekid zastare nastao prijavom tražbine u stečajnom postupku, zastara počinje teći iznova od dana okončanja toga postupka. Isto vrijedi i kad je prekid zastare nastao zahtjevom ovrhe ili osiguranja.

6.3. Odricanje od zastare

Odredbama točaka 219. do 221. ZOO-a reguliran je i pojam odricanja od zastare. Prema navedenim odredbama dužnik se ne može odreći zastare prije nego što protekne vrijeme određeno za zastaru. Pisano priznanje zastarijele obveze smatra se odricanjem od zastare. Isti učinak ima davanje zaloge ili kojega drugog osiguranja za zastarjelu obvezu.

Ako dužnik ispuni zastarjelu obvezu, nema pravo zahtijevati da mu se vrati ono što je dao, čak i ako nije znao da je obveza zastarjela.

6.4. Zastarni rok

Zastarni rok koji je se u najvećem broju slučajeva odnosi na potraživanja od kupaca propisan je člankom 228. ZOO-a:

“Međusobne tražbine iz trgovačkih ugovora o prometu robe i usluga, odnosno ugovora koje sklope trgovac i osoba javnog prava o prometu robe i usluga te tražbine naknade za izdatke učinjene u vezi s tim ugovorima zastarijevaju za tri godine. Zastara teče odvojeno za svaku isporuku robe, izvršeni rad ili uslugu.”

No, u određenim slučajevima i za ove tražbine može biti propisan kraći ili duži rok zastare pa u nastavku kroz tabelarni prikaz dajemo sve odredbe vezane uz zastaru koje propisuju rok zastare.

Pregled propisanih rokova zastare (čl. 227. do 234. ZOO-a)

1 godina	3 godine	5 godina	10 godina
<p>----- čl. 232. toč.1.</p> <p>Tražbina naknade za isporučenu električnu i toplinsku energiju, plin, vodu, za dimnjačarske usluge i za održavanje čistoće, kad je isporuka, odnosno usluga obavljena za potrebe kućanstva,</p> <p>----- čl. 232. toč.2.</p> <p>Tražbina radiopostaje i radiotelevizijske postaje za uporabu radioprijamnika i televizijskog prijamnika,</p> <p>----- čl. 232. toč.3.</p> <p>Tražbina pošte, telegrafa i telefona za uporabu telefona i poštanskih pretinaca te druge njihove tražbine koje se naplaćuju u tromjesečnim ili kraćim rokovima,</p> <p>----- čl. 232. toč.4.</p> <p>Tražbina pretplate na povremene tiskovine, računajući od isteka vremena za koje je tiskovina naručena.</p>	<p>----- čl. 228.</p> <p>Međusobne tražbine iz trgovačkih ugovora o prometu robe i usluga, odnosno ugovora koje sklope trgovac i osoba javnog prava o prometu robe i usluga te tražbine naknade za izdatke učinjene u vezi s tim ugovorima zastarijevaju za tri godine. Zastara teče odvojeno za svaku isporuku robe, izvršeni rad ili uslugu.</p> <p>----- čl. 229.</p> <p>Tražbina zakupnine i najamnine, bilo da je određeno da se plaća povremeno, bilo u jednom ukupnom iznosu, zastarijeva za tri godine.</p> <p>----- čl. 230.st.1.</p> <p>Tražbina naknade štete zastarijeva za tri godine otkad je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila.</p> <p>----- čl. 226.</p> <p>Tražbine povremenih davanja koja dospijevaju godišnje ili u kraćim razdobljima, pa bilo da se radi o sporednim povremenim tražbinama, kao što je tražbina kamata, bilo da se radi o takvim povremenim tražbinama u kojima se iscrpljuje samo pravo, kao što je tražbina uzdržavanja, zastarijevaju za tri godine od dospelosti svakoga pojedinog davanja.</p>	<p>----- čl. 225.</p> <p>Tražbine zastarijevaju za pet godina ako zakonom nije određen neki drugi rok zastare.</p> <p>----- čl. 227.</p> <p>Pravo iz kojega proistječu povremene tražbine zastarijeva za pet godina, računajući od dospelosti najstarije neispunjene tražbine. Kad zastari pravo iz kojega proistječu povremene tražbine, vjerovnik gubi pravo ne samo da zahtijeva buduća povremena davanja nego i povremena davanja koja su dospjela prije te zastare.</p> <p>----- čl. 230. st.2</p> <p>Tražbina naknade štete zastarijeva za pet godina otkad je šteta nastala.</p>	<p>----- čl. 233.</p> <p>Sve tražbine koje su utvrđene pravomoćnom sudskom odlukom ili odlukom drugoga nadležnog tijela javne vlasti, ili nagodbom pred sudom ili drugim nadležnim tijelom, odnosno javnobilježničkim aktom, zastarijevaju za deset godina, pa i one za koja zakon inače predviđa kraći rok zastare.</p> <p>IZNIMKA g, sve povremene tražbine koje proistječu iz takvih odluka ili nagodbe, odnosno javnobilježničkog akta i dospijevaju ubuduće zastarijevaju u roku predviđenom za zastaru povremenih tražbina.</p>

Isti ćemo i opće odredbe i izuzetke vezane uz zastaru iz ZOO-a:

- **pravo na uzdržavanje određeno zakonom** ne može zastarjeti (čl. 227. st. 3.)
- **tražbina naknade štete nastale povredom ugovorne obveze** zastarijeva za vrijeme određeno za zastaru te obveze (čl. 230. st. 3.).
- **šteta prouzročena kaznenim djelom kad je za kazneni progon predviđen dulji rok zastare** - zahtjev za naknadu štete prema odgovornoj osobi zastarijeva kad istekne vrijeme određeno za zastaru kaznenog progona.
- prekid ili zastoje zastare kaznenog progona povlači za sobom i prekid ili zastoje zastare zahtjeva za naknadu štete (čl. 231.).

7. Otpis potraživanja kroz primjere

U poglavlju 4. ovog članka detaljno smo pojasnili računovodstvena pravila otpisa potraživanja i porezna pravila priznavanja rashoda od vrijednosnog usklađenja. Iz navedenih poglavlja evidentno je da su porezna pravila priznavanja restriktivnija od onih računovodstvenih. Iz tog razloga **rashodi koji su iskazani prema računovodstvenim pravilima mogu biti priznati, ali i nepriznati prema poreznim propisima.** Primjer rashoda koji su trajno priznati su primjerice oni koji su prijavljeni u stečajnu masu u trenutku knjigovodstvenog priznavanja. No, u slučaju kada imamo potraživanja koja su zastarjela, a za koja nisu poduzete radnje za njihovu naplatu, rashod otpisa takvih potraživanja biti će trajno nepriznat

Nadalje poreznim propisima dozvoljeno je priznavanje rashoda koji nisu u potpunosti zadovoljili uvjete za porezno priznanje u trenutku njihova računovodstvenog priznavanja. Za takve rashode kažemo da su **privremeno priznati** jer u slučaju da se uvjeti ne zadovolje do zastare takvi rashodi postaju nepriznati i unašaju se u polje PD obrasca kojim se podiže osnovica poreza na dobit. Privremeno priznati rashodi nastaju otpisom potraživanja prije njegove zastare.

Obrnuti slučaj nastaje ako se pri otpisu ne poštuje uvjet iz članka 9. stavka 1. Zakona-D te se potraživanje otpiše a da od dospijeca potraživanja do kraja poreznog razdoblja nije proteklo više od 60 dana. Takav rashod od potraživanja u tom poreznom razdoblju biti će **privremeno nepriznat**.

Nepriznati rashodi i privremeno nepriznati rashodi od otpisa odnosno vrijednosnog usklađenja potraživanja unose se u redni broj **20 - Vrijednosno usklađenje i otpis potraživanja (čl. 9. Zakona)** Obrasca PD čime se podiže osnovica poreza na dobit.

U slučaju kada se privremeno nepriznati rashodi naplate u nakom od narednih poreznih razdoblja, u poreznom razdoblju kada su naplaćeni evidentirat će se u **redni broj 29 - Prihodi od naplaćenih otpisanih potraživanja (čl. 6. st. 1. t. 3. Zakona)**. Obrasca PD, koji će smanjiti osnovicu poreza na dobit.

Kao što je vidljivo iz svega navedenog rashodi od otpisa potraživanja zbog različitih poreznih i računovodstvenih pravila mogu imati čak četiri različita statusa. U nastavku prikazujemo primjenu računovodstvenih i poreznih pravila kroz praktične primjere vrijednosnog usklađenja potraživanja.

Primjer 5. Vrijednosno usklađenje potraživanja

- Vrijednosno je usklađeno potraživanje od kupaca «A» d.o.o. u iznosu **10.000,00** kn. Potraživanje je dospjelo u svibnju 2017. god., a nije naplaćeno do dana podnošenja porezne prijave.
- Vrijednosno je usklađeno potraživanje od kupaca «B» d.d. u iznosu **14.000,00** kn. Dospijeca potraživanja je u 12. studenog 2017. god.
- Vrijednosno je usklađeno potraživanje od kupaca «C» d.o.o. u iznosu **7.000,00** kn za koje je tijekom 2017. nastupila zastara. Potraživanje nije utuženo.
- Vrijednosno je usklađeno potraživanje od kupaca «D» d.d. u iznosu **28.000,00** kn za koje je 15. kolovoza 2017. nastupila zastara. Navedeno potraživanje utuženo je 1. svibnja 2017. godine.
- Vrijednosno je usklađeno potraživanje od kupaca «E» d.o.o. u iznosu **4.600,00** kn za koje je tijekom 2017. nastupila zastara. Potraživanje nije utuženo.
- Vrijednosno je usklađeno potraživanje od kupaca «F» koji je obrtnik («dohodaš») u iznosu **4.000,00** kn za koje je tijekom 2017. nastupila zastara. Potraživanje nije utuženo.
- Vrijednosno su usklađena potraživanja od kupaca «G» d.d. i to po osnovu dva računa, jedan račun iznosi **2.450,00** kn, a drugi račun iznosi **2.800,00** kn. Za navedena potraživanja nastupila je zastara tijekom 2017. godine. Potraživanja nisu utužena.
- Potraživanje od kupca «H» d.o.o. u iznosu **6.000,00** kn bilo je vrijednosno usklađeno u 2016. godini. U toj godini nije bila nastupila zastara za to potraživanje pa je vrijednosno usklađenje tog potraživanja bilo porezno priznati rashod. U 2017. godini nastupila je zastara za navedeno potraživanje te je iskniženo iz evidencije. Potraživanje nije utuženo.
- Potraživanje od kupca «I» d.o.o. u iznosu **4.800,00** kn bilo je vrijednosno usklađeno u 2016. godini. U toj godini nije bila nastupila zastara za to potraživanje pa je vrijednosno usklađenje

tog potraživanja bilo porezno priznati rashod. U 2017. godini nastupila je zastara za navedeno potraživanje te je iskniženo iz evidencije. Potraživanje nije utuženo.

Knjiženje:

120 Potraživanje od kupaca		71930 Vrijed. usklađenje potraživanja od kupaca – priznato	
S° 84.900,00	7.000,00 (3)	(1) 10.000,00	
	28.000,00 (4)	(4) 28.000,00	
	4.600,00 (5)	(5) 4.600,00	
	4.000,00 (6)	(7b) 2.800,00	
	2.450,00 (7a)		
	6.000,00 (8)		
	4.800,00 (9)		

129 Vrijednosno usklađenje potraživanja od kupaca		71931 Vrijed. usklađenje potraživanja od kupaca - privremeno nepriznato	
(8) 6.000,00	10.800,00 S°	(2) 14.000,00	
(9) 4.800,00	10.000,00 (1)		
	14.000,00 (2)		
	2.800,00 (7b)		

71931 Vrijed. usklađenje potraživanja od kupaca – nepriznato	
(3) 7.000,00	
(6) 4.000,00	
(7a) 2.450,00	

Napomene:

- Otpisi u knjiženjima 1, 7b obavljani su metodom indirektnog umanjenja, odnosno umanjenjem preko konta vrijednosnog usklađenja. Radi se o rashodima koji su evidentirani na kontu 71930 kao priznati rashod. No takvo priznavanje je privremeno, te se indirektnom metodom zadržava informacija o takvom potraživanju kako se ne bi zaboravile poduzeti radnje potrebne da rashod postane i trajno priznat.
- Indirektnim umanjenjem obavljeno je i knjiženje 2. jer se radi o privremeno nepriznatom potraživanju za koje se diže osnovica poreza na dobit preko r.b. 20. U idućoj godini takvo potraživanje postat će priznato te se primjenom indirektno metode zadržava informacija o navedenom knjiženju kao podsjetnik da se u idućem poreznom razdoblju za taj iznos treba smanjiti porezna osnovica preko r.b. 29 Obrasca PD
- Knjiženja 3, 4, 5, 6, i 7.a obavljena su direktnom metodom. Naime radi se o rashodima koji su trajno priznati ili nepriznati u smislu poreza na dobit, pa ne mora ostati trag u računovodstvu radi popunjavanja obrasca PD u narednim poreznim razdobljima. U slučaju kada je zastupila i zastara takva potraživanja ne treba više pratiti niti u svrhu poduzimanja radnji za njihovu naplatu.

U nastavku kroz tabelarni prikaz pojašnjavamo porezni tretman prije navedenih rashoda od vrijednosnog usklađenja potraživanja.

Objavite svoje financijske izvještaje u RiPup-u

Cijena: **980,00 kn + PDV**
Tel.: **01 / 49 21 737**

Porezni tretman rashoda od vrijednosnog usklađivanja potraživanja

R.b.	Kupac	Iznos otpisan. potraž. u kn	Porezno priznati rashod	Unos u r.b. 20. Obr. PD	Objašnjenje
1.	«A»	10.000,00	DA	NE	Za potraživanje nije nastupala zastara, a dospijeće računa je prije 1. studenog 2017.
2.	«B»	14.000,00	NE	DA	Dospijeće računa je poslije 1. studenog 2017.
3.	«C»	7.000,00	NE	DA	Za potraživanje je nastupila zastara
4.	«D»	28.000,00	DA	NE	Potraživanje je utuženo
5.	«E»	4.600,00	DA	NE	Iako je potraživanje zastarjelo (a nije utuženo), porezno je priznati rashod jer je iznos računa manji od 5.000,00 kn
6.	«F»	4.000,00	NE	DA	Iako je iznos računa manji od 5.000,00 kn, otpisano zastarjelo potraživanje nije porezno priznato jer se radi o obrtniku „dohodašu“
7.	«G»	2.800,00 2.450,00	DA NE	NE DA	Zbrojeno račun i od 2.800 i 2.450 prelaze iznos od 5.000 pa jedan račun ne može biti priznat. Poduzetnik ima slobodu birati koji će račun biti priznat, a logičan izbor je račun s većim iznosom
8.	«H»	6.000,00	NE	DA	Za otpisano potraživanje koje je 2016. godine bilo porezno priznati rashod potrebno je u 2017. godini povećati poreznu osnovicu jer je navedeno potraživanje zastarjelo, nije utuženo, a iznos računa je veći od 5.000,00 kn
9.	«I»	4.800,00	DA	NE	Za otpisano potraživanje koje je 2016. godine bilo porezno priznati rashod NIJE potrebno u 2017. godini povećati poreznu osnovicu jer je iznos računa manji od 5.000,00 kn bez obzira što je potraživanje zastarjelo i nije utuženo

U obrazac PD za 2017. na rednom broju 20. upisat će se iznos od **33.450,00 kn** (14.000,00 + 7.000,00 + 4.000,00 + 2.450,00 + 6.000,00).

8. Evidencija otpisanih nezastarjelih potraživanja

Iz svega navedenog evidentno je da otpis ili umanjenje vrijednosti ne znači da o tim potraživanjima više ne treba voditi računa. Upravo suprotno. Takva potraživanja potrebno je pratiti i u slučaju ako namjeravamo poduzeti radnje za osiguranje naplate duga, i u slučaju kada takve namjere nema. U tom slučaju, iznos takvog **potraživanja u razdoblju kada je zastarjelo uvećava osnovicu poreza na dobit**, pa ga poduzetnik treba pratiti sve do tada. Dakle otpisana potraživanja treba pratiti od razdoblja otpisa do datuma njihove zastare, kada utvrđujemo prema zakonom utvrđenim pravilima koji dio potraživanja postaje trajno priznat, a koji postaje trajno nepriznat, te kako bismo mogli nepriznata potraživanja koja su prethodno bila privremeno priznata kroz u prethodnim razdobljima **unijeti u redni broj 20 Obrasca PD kojim povećavamo osnovicu poreza na dobit**.

Metoda indirektnog otpisa kod koje se otpis ne provod izravno na kontu potraživanja već na zavisnom kontu ostavlja trag o potraživanju, no smatramo da to nije dovoljno za kvalitetno praćenje potraživanja do njegove zastare. Smatramo da je za te potrebe uputnije formirati prikladnu evidenciju, kao primjerice **Evidenciju otpisanih nezastarjelih potraživanja od kupaca**. Premda nema obveze vođenja takve evidencije, smatramo da je ona nužna kako bi se smanjio rizik od propusta pri ispunjavanju rednog broja 20. Obrasca PD, ali i rizik od propuštanja poduzimanja radnji bitnih za njegovu naplatu prije zastare.

Smatramo da bi se u **Evidenciju otpisanih nezastarjelih potraživanja od kupaca** trebali pratiti najmanje slijedeći podaci o svakom pojedinom potraživanju:

- osnovni podaci o kupcu (naziv kupca, šifra iz analitike potraživanja, ostali podaci po potrebi),
- podaci o svakom pojedinom računu (broj računa, datum isporuke, datum računa, iznos računa),
- datum početka tijeka zastare,
- poduzete mjere za naplatom potraživanja,
- datum zastare.

Hoće li se voditi takva evidencija i koliko detaljno, treba odlučiti svaki poduzetnik u skladu s potrebama praćenja otpisanih potraživanja.

Literatura:

- 1) Provođenje godišnjeg popisa (inventure) kod poduzetnika za 2016.; autori: Ljiljana Benčić Markulin, dipl. oec., Vladimir Cindori, dipl. oec., Igor Milinović, mag. oec., Jadranka Sukno, dipl. oec.; RiPup br. 11/2016 str. 50.
- 2) Vrijednosno usklađenje i otpis potraživanja od kupaca; autori: Igor Milinović, dipl. oec. Nada Petrović, dipl. oec.; RiPup br. 3/2007 str. 19